

**ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ
ΕΠΙ ΤΗΣ 1700ΕΤΗΡΙΔΙ ΑΠΟ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΤΟΥ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΕΔΙΟΛΑΝΩΝ**

**† ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ ΕΛΕΩΙ ΘΕΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ,
ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΠΑΝΤΙ ΤΩΙ ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΧΑΡΙΝ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΝ
ΠΑΡΑ ΘΕΟΥ**

«Εὐλογητός ὁ Θεός ἡμῶν, ὁ οὕτως εὐδοκήσας» καί οἰκονομῶν τά πάντα τοῖς πᾶσι καί ὁδηγήσας εἰς τήν «Ἀναστάσεως ἡμέραν ταύτην», καθ' ἣν «τά πάντα πεπλήρωται φωτός, οὐρανός τε καί γῆ».

Συμπληροῦνται κατὰ τό τρέχον ἔτος χίλια ἑπτακόσια ἔτη ἀπό τῆς ἐκδόσεως τοῦ Διατάγματος τῶν Μεδιολάνων, περί τῆς ἐλευθερίας τῆς θρησκευτικῆς πίστεως καί ἐπικοινωνοῦντες πρὸς τήν ἐν παντί τόπῳ καί χρόνῳ Ἑκκλησίαν, ἀπευθύνομεν ἀπὸ τοῦ Ἀγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καί Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου μήνυμα ἐλπίδος, ἀγάπης, εἰρήνης καί αἰσιοδοξίας, καθ' ὅτι ἡ Ἑκκλησία ὑπάρχει ὡς συνεχῆς θεοφάνεια. «Ὁ ἑωρακὴς τόν Υἱόν ἑώρακε τόν Πατέρα» (πρβλ. Ἰωάν. δ' 9) καί ὁ ἑωρακὴς τόν Θεσμόν τῆς Ἑκκλησίας ἑώρακε τόν ἀοράτως μεθ' ἡμῶν ὄντα Θεάνθρωπον Κύριον καί τό Ἅγιον Πνεῦμα.

Τοιοῦτος θεσμός ἐν ἐλευθερίᾳ ἐστίν ἡ Ἑκκλησία· «τοιοῦτος ὁ Χριστιανισμός· ἐν δουλείᾳ ἐλευθερίαν χαριζόμενος» (πρβλ. Ἱ. Χρυσοστόμου, Ὁμιλία ΙΘ' εἰς Α' Κορινθίους, 193).

Διά τοῦ Διατάγματος τῶν Μεδιολάνων οἱ διωγμοί κατά τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς θρησκείας, κατά τύπον νομικόν, ἐπαύθησαν καί ἐθεσμοθετήθη διά πρώτην φοράν δι' ἀνθρωπίνου περιβλήματος ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως εἰς τόν κόσμον. Ὅμως, ἡ ἐλευθερία ἧ ὁ Χριστός ἡμᾶς ἠλευθέρωσε (πρβλ. Γαλ. ε' 1) δέν εἶναι τύπος καί γράμμα. Εἶναι ἡ πραγματική ἐλευθερία, τήν ὁποίαν ἐπιζητοῦμεν πάντοτε, ὥστε νά γίνωνται τά πάντα «καινά». Ἀλλωστε, μήπως δέν προσδοκῶμεν καινόν οὐρανόν καί καινήν γῆν;

Μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ἡ ἱστορία τοῦ κόσμου, τοῦ πρό Χριστοῦ «παλαιοῦ Ἰσραήλ», ἀλλά καί μετά τήν θεανθρωπίνην ἔνσαρκον παρουσίαν του «καινοῦ Ἰσραήλ», καί ἡ ἐλευθέρα ἔκφρασις τῆς συνειδητῆς πίστεως τοῦ ἀνθρώπου ἦτο πλήρης διώξεων καί διωγμῶν μέχρι μαρτυρίου αἵματος ὑπέρ τῆς ἀληθείας.

***

Εἰς τήν ἱστορίαν καταγράφονται καί διωγμοί κατά προσώπων, τά ὁποῖα εἶχον διαφορετικήν ἀντίληψιν καί πίστιν περί τῆς Θεότητος ἀπό αὐτῆς τήν ὁποίαν εἶχεν ὁ ἄρχων ἢ ἡ κοινωρία τῆς ὁποίας ἀπετέλουν μέλη.

Ἡ Παλαιά Διαθήκη ἀναφέρεται εἰς τόν θεωρούμενον κοσμοκράτορα τότε βασιλέα Ναβουχοδονόσορα εἰς τήν κατασκευήν μεγάλης εἰκόνης τοῦ προσώπου του καί εἰς τήν ἀπαίτησιν αὐτοῦ παρὰ πάντων τῶν ὑπηκόων του, ὅπως προσκυνοῦν αὐτήν δι' ἑδαφιαίας ὑποκλίσεως.

«Οἱ τρεῖς εὐαγεῖς Παῖδες» ἐρρίφθησαν εἰς τήν κάμινον τοῦ πυρός, διότι ἠρνήθησαν νά προσκυνήσουν τό εἶδωλον τοῦ Ναβουχοδονόσορος. Ἡρνήθησαν ἐν τῇ πράξει νά ἀποδώσουν εἰς κοσμικόν βασιλέα τήν ἀξίαν τῆς ἰσοθείας, τήν ὁποίαν ἀπέδιδεν αὐτός οὗτος εἰς τόν ἑαυτόν του. Ἐδιώχθησαν καί ἔσχον μαρτυρικόν τέλος διά τόν αὐτόν λόγον καί ἡ Ἁγία Σολωμονή καί οἱ ἐπτά μακαβαῖοι παῖδες σὺν τῷ διδασκάλῳ αὐτῶν Ἐλεαζάρῳ. Τήν αὐθεντίαν τοῦ Ναβουχοδονόσορος διέψευσε πανηγυρικῶς ἡ κάμιнос

τοῦ πυρός, ἡ ὁποία, προτυποῦσα τό Μυστήριον τῆς Ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου, ἐδρόσισε καί ἐφύλαξεν ἀσινεῖς τοὺς Τρεῖς Παῖδας, ὡς τό Πῦρ τῆς Θεότητος τήν Παρθένον Θεοτόκον.

Οἱ ἀρνηθέντες νά προσκυνήσουν τόν ἐξ ἀλόγου ὑπερηφανείας ἰδιοποιηθέντα τήν ιδιότητα τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον αἰχμάλωτοι Παῖδες ἐν τῇ καμίνῳ λέγοντες μεγάλη τῇ φωνῇ, «πάντα τά ἔργα ὑμνεῖτε τόν Κύριον», προεικόνισαν τήν ἐλευθερίαν τήν ὁποίαν ἔφερεν ὁ Κύριος, «γενόμενος ὑπό νόμον, ἵνα τοὺς ὑπό νόμους κερδήσῃ» (πρβλ. Α' Κορ. θ' 20).

***

Εἰς τὰς ἀρχαίας Ἀθήνας, ὁ φιλόσοφος Σωκράτης κατεδικάσθη εἰς θάνατον μέ τήν αἰτιολογίαν, ὅτι δέν ἀπεδέχετο τοὺς θεούς, τοὺς ὁποίους ἡ πόλις ἐλάτρευεν. Ὅμοίως ἀτομικαί διώξεις κατὰ τῶν ὑποστηριζόντων διαφορετικὰς δοξασίας ἀναφέρονται πολλάί ὑπό τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι ἡ δίωξις τοῦ Ἀναξαγόρου τοῦ Κλαζομενίου, ἐπειδὴ ὑποστήριζεν, ὅτι ὁ ἥλιος εἶναι πυρακτωμένη πέτρα ἢ ἡ δίωξις τοῦ Διαγόρου τοῦ Μηλίου, ἐπειδὴ ἐκατηγόρει τὰ ἀρχαῖα εἰδωλολατρικά μυστήρια καί ἀπέτρεπε τοὺς πολίτας νά συμμετέχουν εἰς αὐτά.

Ὅπως δὲ ποτε οἱ διωγμοί, πραγματικοί καί ἰδεολογικοί, ἀνά τοὺς αἰῶνας, καίτοι ὠδήγησαν πολλάκις καί ὀδηγοῦν εἰς τό ἐν μαρτυρίᾳ μαρτύριον, οὐδέποτε κατέλυσαν τήν μεταξύ τῶν ἀνθρώπων θρησκευτικὴν ἀνεκτικότητα, ἡ ὁποία διεκηρύχθη ἐπισήμως διὰ τοῦ Διατάγματος τῶν Μεδιολάνων.

***

Οἱ ρωμαῖοι αὐτοκράτορες κατεῖχοντο ὑπὸ ἀπολυταρχικοῦ πνεύματος καί κατέστησαν ἑαυτοὺς ἀρχηγούς καί τῆς θρησκείας. Μάλιστα δέ ἔφθασαν μέχρι τοῦ σημείου νά ἀπαιτοῦν τήν ἀναγνώρισιν εἰς αὐτοὺς θεϊκῆς ιδιότητος καί ἀντιστοίχου τιμῆς.

Ἡ ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν ἀπόρριψις τῶν ὡς ἄνω ἀπαιτήσεων τοῦ αὐτοκράτορος προεκάλει τήν ὀργήν αὐτοῦ, ἔνεκα κυρίως τῆς ἀμφισβήτησεως τῆς αὐθεντίας αὐτοῦ. Ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης

ἀνθρωποκεντρικῆς θεωρήσεως οἱ γνωστοὶ ἀνηλεεῖς διωγμοί, οἱ ὅποιοι προεκάλεσαν ἑκατόμβας μαρτύρων, οἵτινες «ἔπλυναν τὰς στολὰς αὐτῶν καὶ ἐλεύκαναν αὐτάς ἐν τῷ αἵματι τοῦ Ἀρνίου» (Ἀποκ. Ἰωάν. ζ' 14).

Συμπερασματικῶς, οἱ διωγμοὶ κατὰ τῆς θρησκείας κατέληξαν εἰς τὸ ἀπόφθεγμα τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου: «Τόν δέ Θεῷ πολεμοῦντα οὐκ ἔνι ποτέ εἰς χρηστόν καταστρέψαι τέλος· ἀλλ' ὁ τοιοῦτος ἐν ἀρχῇ μὲν τῆς τόλμης οὐδέν ἴσως πείσεται δεινόν [...], ἂν δέ ἐπιμένη τῇ παροινίᾳ [...] μηδέποτε τῆς πρὸς τόν Θεόν ἄπτεσθαι μάχης, ὥς οὐκ ἐνόν τήν ἀήττητον ἐκείνην χεῖρα διαφυγεῖν» (Εἰς τοὺς πολεμοῦντας τόν μοναχικόν βίον Α', P.G. 47, 319).

***

Οἱ Αὐτοκράτορες Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας, τῆς Ἀνατολῆς, καὶ Λικίνιος τῆς Δύσεως, παρεδέχθησαν μετὰ τρεῖς αἰῶνας σκληροτάτων διωγμῶν κατὰ τῶν χριστιανῶν, ὅτι ἡ θρησκευτικὴ μισαλλοδοξία καὶ οἱ συνεχεῖς διωγμοὶ κατ' αὐτῶν, εἰς οὐδέν ὠφέλησαν τήν Αὐτοκρατορίαν. Ἀπεφασίσθη δέ ὑπ' αὐτῶν, ὅπως ἐπιτραπῇ εἰς τοὺς χριστιανούς ἡ ἐλευθέρα ἄσκησις τῆς πίστεως καὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν λατρείας τοῦ Θεοῦ. Τὴν βούλησιν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, «λογισαμένου τὸ ἔντεχνον τοῦ διαβολικοῦ πολέμου» ἀπεικονίζει τὸ περιεχόμενον τοῦ πάντοτε σύγχρονου τούτου Διατάγματος τῶν Μεδιολάνων τοῦ ἔτους 313 μ.Χ., τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσε τὴν βάσιν τῆς μετὰ πολλοὺς αἰῶνας ἀναγνωρισθείσης παγκοσμίως ἐλευθερίας τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως.

***

Τὸ Διάταγμα τῶν Μεδιολάνων περιλαμβάνει προκεχωρημένας θέσεις διὰ τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν, ἐκπεφρασμένας εἰς δεκατρεῖς ἐνότητας. Θεσπίζονται ἀρχαὶ παράδοξοι διὰ τὴν περίοδον ἐκείνην τοῦ Δ' αἰῶνος, αἱ ὅποιοι παραμένουν πάντοτε ἀρχαὶ καὶ ὁδοδείκται, ἔστω καὶ ἐάν προβάλληται ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι ἐφαρμόζονται αὗται πλήρως καὶ ἐν τῷ κειμένῳ «ἐν τῷ πονηρῷ» κόσμῳ τούτῳ τῆς «ἀδικίας» καὶ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ «σκότους», ἀντὶ τῆς Δικαιοσύνης καὶ τοῦ Φωτός.

Ὁμολογοῦνται καί διακηρύσσονται: ὁ σεβασμός εἰς τήν σκέψιν καί εἰς τήν βούλησιν ἐκάστου νά ἐπιμελῇται τῶν θείων πραγμάτων ὡς αὐτός βούλεται· ἡ εὐλάβεια καί τό σέβας πρὸς τό θεῖον καί ἡ ἀπόδοσις εἰς τοὺς Χριστιανούς καί εἰς πάντας τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐπιλογῆς θρησκείας, ἄνευ ἐνοχλήσεως τινος· ἡ παράδοσις πάραυτα ἄνευ χρονοστριβῆς τινος εἰς τό σῶμα τῶν χριστιανῶν, τήν Ἐκκλησίαν καί τήν Σύνοδον, τῶν κατασχεθέντων καί ἀφαιρεθέντων τόπων λατρείας αὐτῶν καί λοιπὰ· ταῦτα δέ πάντα, ὥστε «ἡ θεία μέριμνα, ἡ ὁποία μᾶς περιβάλλει, τῆς ὁποίας πείραν ἐλάβομεν ἤδη εἰς πολλές περιστάσεις, νά μείνῃ εἰς ἡμᾶς ἀσφαλῆς διά παντός».

***

Διά τοῦ Διατάγματος τούτου καί διά τῶν ἀκολουθησασῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, εἰσῆλθεν εἰς τόν κόσμον ἡ ἔννοια τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων. Καθιερώθησαν διά πρώτην φοράν αἱ ἀνωτέρω περιγραφόμεναι ἀξίαι, ὁ σεβασμός τῆς ἀνεξιθρησκείας, ἡ ἐλευθερία τῆς ἐκφράσεως τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως - ἀξία τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς - καί πάντα ὅσα ἀπετέλεσαν τήν βάσιν τῆς σήμερον ἰσχυοῦσης σχετικῆς νομοθεσίας καί τῶν περιλαμβανομένων ἐν αὐτῇ διατάξεων εἰς τάς κατά καιρούς διακηρύξεις διεθνῶν ὀργανισμῶν καί κρατικῶν ὁλοτήτων.

Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, οὐκ ἐξ ἀνθρώπων λαβὼν τήν κλῆσιν, περιεπτύχθη πάντας, λαόν καί Ἐκκλησίαν, πιστούς καί ἀπίστους, καί ἐγένετο διάκονος τοῦ ἔργου τῆς εὐημερίας ἐν γαλήνῃ καί τῆς σωτηρίας τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀπό τῆς ἐποχῆς του καί ἐξῆς ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ μεταμορφώνει τοὺς θεσμούς, τήν ζωὴν καί ἀναγεννᾷ τόν κόσμον, ὅπως ἀκριβῶς ἡ Βάτος ἡ καιομένη καί μὴ φλεγόμενη τοῦ Σινᾶ, ἡ Μήτηρ «ἡ τόν ἀχώρητον χωρήσασα», τήν Ζωήν, «ἵνα ζωὴν ἔχωμεν» (πρβλ. Ἰωάν. ι' 10).

***

Παρατηροῦντες μετὰ προσοχῆς τήν ἔκτοτε ἱστορίαν τοῦ κόσμου, ἰδίᾳ σήμερον, μετὰ 1700 ἔτη ἀπὸ τῆς θεσπίσεως διά τοῦ

Διατάγματος τούτου τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, διαπιστοῦμεν μετά λύπης, ὅτι ἀτυχῶς αἱ θεσπιζόμεναι ὑπ' αὐτοῦ διατάξεις ὑπέρ τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας πολλάκις κατὰ τό παρελθόν παρεβιάσθησαν, οὐχί μόνον εἰς βάρος τῶν Χριστιανῶν, ἀλλά ἐνίοτε καί ὑπό τῶν Χριστιανῶν κατ' ἀλλήλων καί κατὰ τῶν ὁπαδῶν ἄλλων θρησκειῶν.

Δυστυχῶς, ὅταν οἱ Χριστιανοί κατέστησαν πλειονοψηφία εἰς τήν κοινωνίαν, ὑπῆρξαν περιπτώσεις τινές ὑπερζηλωτικῆς τάσεως μεταξύ αὐτῶν. ἐκ τῶν πλέον ἀξιοκατακρίτων συμπεριφορῶν τῆς μισαλλοδοξίας χριστιανῶν κατ' ἀλλήλων ὑπῆρξε τό μεταξύ αὐτῶν σχίσμα καί ἡ διαίρεσις τῆς Μιᾶς Ἐκκλησίας, λησμονησασῶν τῶν ἐπακολουθησασῶν γενεῶν ὅτι «οὐ μεμέρισται ὁ Χριστός» (πρβλ. Α' Κορ. α' 13) καί ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα «γῆ καί σποδός» (Σοφ. Σειράχ ι' 9) καί ἡγνοήσαμεν καί παραβλέπομεν τήν ἀγωνίαν τῆς διαιρέσεως τοῦ ἀρράφου χιτῶνος τοῦ Κυρίου, τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τόπον καί ἐπὶ μέρους ὡς Μιᾶς καί Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς. Καί ὡς ἄλλη «κάμινος κακίας» (πρβλ. Παροιμ. ις' 30), δέν ἔχομεν ἀγάπην καί εἰρήνην καί ἀνεκτικότητά, καί δέν ὑποβάλλομεν εἰς ἑαυτούς καί ἀλλήλους τό καίριον ἐρώτημα μήπως «ὁ κρίνων πᾶσαν τήν γῆν οὐ ποιήσεις κρίσιν» (Γεν. ιη', 25-26) καί δι' ἡμᾶς;

***

Τόν παρελθόντα αἰῶνα, ἡ Ὁρθόδοξος ἰδιαιτέρως Ἐκκλησία κατεδιώχθη ἀπηνῶς ὑπό τοῦ ἀθεϊστικοῦ καθεστῶτος καί τῶν λοιπῶν ἐξαρτωμένων ἰδεολογικῶς ἐξ αὐτοῦ καθεστώτων, ἰδιαιτέρως εἰς τὰς χώρας τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Εἰς ὠρισμένας δέ χώρας οἱ Χριστιανοί ἀντιμετωπίζονται ἀκόμη καί σήμερον μετά μεγάλης δυσμενείας, παρ' ὅλον ὅτι διά πολλῶν διεθνῶν συμβάσεων ἔχει πλέον παγκοσμίως ἀναγνωρισθῇ τό δικαίωμα τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας.

Αἱ σχετικαί πρός τήν θρησκευτικήν καταπίεσιν ἐκθέσεις τῶν ἀρμοδίων Διεθνῶν Ὁργανισμῶν βρίθουν συγκεκριμένων περιπτώσεων θρησκευτικῆς καταπίεσεως εἰς βάρος κυρίως χριστια-

νικῶν θρησκευτικῶν μειονοτήτων καί μεμονωμένων χριστιανῶν.

Ἦδη καί σήμερον χρειάζεται, δυστυχῶς, νά τονίζεται, ὅτι ἡ ἀνεξιθρησκεία καί ἡ ἐλευθερία τῆς λατρείας εἶναι πολιτιστική κατάκτησις. Μεγάλαι περιοχαί τῆς γῆς κατοικοῦνται ὑπό ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι δέν ἀνέχονται θρησκευτικήν πίστιν διαφορετικὴν τῆς ἰδικῆς των. Θρησκευτικοὶ διωγμοὶ ἐξακολουθοῦν νά γίνωνται, ἂν καί δέν ἔχουν τὴν μορφήν τῶν κατὰ τῶν πρώτων χριστιανῶν διωγμῶν. Διακρίσεις διάφοροι δυσμενεῖς διὰ τοὺς ὀπαδοὺς ὠρισμένων θρησκευτικῶν πίστεων ὑφίστανται καί πολλάκις εἶναι ἐντόνως καταπιεστικά. Εἰς πολλάς περιπτώσεις ἐπικρατεῖ ὁ θρησκευτικὸς φανατισμὸς καί φονταμενταλισμός, ὥστε τό Διάταγμα τῶν Μεδιολάνων νά εἶναι ἐπικαίρον καί σήμερον καί νά ἀπευθύνηται πρὸς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι, παρὰ τὴν ἀράροdon 1700 ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς του, δέν τό ἔχουν ἐφαρμόσει ἐν τῷ συνόλῳ του.

***

Καθορῶντες τὴν πορείαν τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ τούτου Κέντρου τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐν ἐλευθερίᾳ, ὁμολογοῦμεν ὅτι, ἀτυχῶς, παρὰ τὴν ραγδαίαν πρόοdon τῆς κατ' ἀνθρώπον ἐπιστήμης καί τάς ἀνακαλύψεις, δέν ἔφθασεν εἰσέτι ὡς σύνολον ὁ κόσμος εἰς τὴν ἀνωτέραν ἀντίληψιν καί παραδοχήν τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας καί ὅτι ἀπαιτεῖται σύντονος προσπάθεια διὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ στόχου τούτου. Οἱ σύγχρονοι θρησκευτικοὶ διωγμοὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἀποκαλύπτουν καί πάλιν τὴν δύναμιν τῆς πίστεως καί τὴν Χάριν τῆς ἀγιότητος.

***

Πατέρες, Ἀδελφοί καί Τέκνα ἐν τῷ Ἀναστάντι Κυρίῳ,

Ἡ ἐορταζομένη αὕτη ἐπέτειος ἀποτελεῖ καίριον σῆμα. Τό σῆμα ὅτι ὅταν ὁ ἀνθρώπος ἀπολέσῃ τὴν ἐνότητα του πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία συγκροτεῖται διὰ τοῦ Τριαδικοῦ «καθώς», ἀπόλλυσιν καί τὴν ἐλευθερίαν του. Διότι ἀπόλλυσι τὸν ἑαυτὸν του, ὁ ὁποῖος εἶναι πάντες οἱ ἄλλοι. Τό πᾶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ φα-

νερώνει τό Τριαδικόν «καθώς», ἰδιαιτέρως ἡ εὐχαριστιακὴ ἱε-
ρουργία, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν καρδίαν τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι χά-
ρισμα, δωρεά ἐκ τοῦ Πατρὸς διὰ τοῦ Υἱοῦ συνεργία τοῦ Ἁγίου
Πνεύματος. Ἐάν σωθῇ τό Τριαδικόν «καθώς», σώζεται ὁ ἄνθρω-
πος ὡς πρόσωπον καὶ κοινωνίαν. Καί ἐάν σώζωμεν καὶ βιώμεν τό
«καθώς», τό θεανθρώπινον, τότε τό ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως
τῆς ἐνώσεως τῶν δύο ἐν Χριστῷ συνελθουσῶν φύσεων διατη-
ρεῖται καὶ ἐπεκτείνεται ὡς εὐλογία εἰς τὴν ἐνότητα ἀληθείας καὶ
τῆς ζωῆς, θεσμοῦ καὶ Χάριτος, νόμου καὶ ἐλευθερίας. Περιχω-
ροῦνται ἀτρέπτως καὶ ἀναλλοιώτως τὰ φαινομενικῶς ἀντίθετα,
κατὰ τό πρότυπον τῆς Θεομήτορος, ἡ ὁποία ἤγαγεν εἰς ταυτό
τὰναντία καὶ ἐν τῇ περιχωρήσει ταύτῃ διακρίνεται ἡ πανταχοῦ
μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος διαρκὲς παρουσία τοῦ Θεανθρώπου,
ὁ Ὅποιος ἐξακολουθεῖ νά πορεύηται ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ εἰς τὸν
ἀγρόν τῆς ἱστορίας. Καί συμπορεύεται πρὸς τὸν ἀγωνιῶντα,
ἐρευνῶντα καὶ ἀπελπιζόμενον ἄνθρωπον, οὐχὶ διὰ νά τῷ δώσῃ
«μαγικάς λύσεις» ὡς ναρκωτικόν τῶν αἰσθήσεων, ἀλλὰ διὰ νά τῷ
ἀνεώξῃ τοὺς ὀφθαλμούς, νά τῷ χαρίσῃ τὰς αἰσθήσεις καὶ νά τὸν
ἀναγάγῃ εἰς τὸν οὐρανόν καὶ νά καταγάγῃ εἰς τὴν γῆν τό Πνεῦμα
τό Ἅγιον, τό Ὅποιον ὡς Τριαδική ζύμη εἰσέρχεται εἰς τό γεῶδες
ἡμῶν φύραμα.

Οὐδεὶς ἀνθρώπινος θεσμός, οὔτε καὶ ἂν ὀνομάζεται ἐκκλη-
σιαστικός, δύναται νά χωρέσῃ, νά ἀνεχθῇ καὶ νά ἱκανοποιήσῃ
τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἔχει ἐντός του τὴν πνοήν τοῦ Θεοῦ, ἐπι-
ποθεῖ τό «πορρωτέρω», τὴν ἐπέκτασιν, τὸν Χριστόν. Καὶ δέν εἶναι
δυνατόν νά ἀναπαυθῇ ὁ ἄνθρωπος εἰς οὐδεμίαν ὑπόσχεσιν ἢ
ἐνδοκοσμικὴν προοπτικὴν, διότι διψῇ τό ἀσύλληπτον καὶ ἀνθρω-
πίνως ἀνέφικτον. Ὁλόκληρος ἡ ὕπαρξις τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογεῖ
«ὄχι» εἰς τὸν κοσμικῶς ὀργανωμένον θεσμόν, ὁ ὁποῖος θέλει
δῆθεν νά τὸν χειραγωγήσῃ εἰς τό μυστήριον τῆς ζωῆς καὶ τῆς σω-
τηρίας.

Διὰ τὸν ἄνθρωπον ὁ μηχανικῶς λειτουργῶν «καλός» πνευμα-
τικός θεσμός εἶναι «μόνον» ὁ ἐτοιμόρροπος, ὁ διαλελυμένος καὶ

ἀνύπαρκτος. Διά τοῦτο καί ὁ τὰ πάντα γινώσκων καί ἐτάζων καρδίας καί νεφρούς Κύριος ἦλθε καί διέλυσε τὰς «φυλακάς». Ἐδιώχθη καί διώκεται. Εἰς τό τέλος ἐνίκησε μέ τήν Ἀνάστασίν του. Καί κατέστρεψε τήν ἀπάτην. Ἀνέτρεψε τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν καί τὰς καθέδρας τῶν ἐμπόρων, οἱ ὅποιοι μετέτρεψαν τόν Ναόν τοῦ Θεοῦ εἰς «οἶκον ἐμπορίου» (Ἰωάν. 6' 17). Ἀπήλλαξε τήν ἀνθρωπότητα ἐκ τῆς «κατάρας» τοῦ Νόμου (Γαλ. γ' 13). Καί διά τῆς καθόδου Του εἰς τόν Ἄδην «μοχλοί συνετρίβησαν, ἐθλάσθησαν πύλαι, μνήματα ἠνοίχθησαν, νεκροί ἀνέστησαν» (πρβλ. ἀπόστιχα Μ. Ἑσπερινοῦ Μ. Παρασκευῆς).

Καί ἐξήλθομεν ὅλοι οἱ «νεκροί» ἀπό ἀγάπην, ἀπό ἐλευθερίαν, ἀπό ἀνθρώπινα δικαιώματα, ἀπό πίστιν, ἀπό ἐλπίδα, ἀπό προσδοκίαν, ἀπό φῶς, ἀπό δικαιοσύνην, ἀπό ἀλήθειαν, ἀπό Ζωήν, ἐξήλθομεν εἰς τό Φῶς: «Καί νεκρός οὐδεὶς ἐπὶ μνήματος» (Κατηχητήριος Λόγος Ἱεροῦ Χρυσοστόμου).

Συνεκροτήθη ἡ Ἁγία Ἐκκλησία, ἡ ὁποία διά τῶν αἰώνων, τῶν Μαρτύρων, τῶν Ὁσίων, τῶν δικαίων, παρὰ τοὺς διωγμούς καί τοὺς ἀνθρωπίνους πειρασμούς, δέν εἶναι «φυλακή», ἀλλὰ ἐλευθερία καί κραταιά, ὡς ὁ θάνατος, ἀγάπη. Ἡ Ἐκκλησία, κῆρυξ τῆς ἀληθείας αὐτῆς ἀνά τοὺς αἰῶνας, εἶναι συνέχεια καί συνέπεια τῆς μήτρας μίας ἄλλης Μητρός, «εὐρυχωροτέρας τῶν οὐρανῶν», ἡ ὁποία γεννᾷ τόν ἐλεύθερον ἄνθρωπον. Καί εἴμεθα ὅλοι, χάρις εἰς αὐτήν, τέκνα τῆς ἐλευθέρας (Γαλ. δ' 31), τέκνα τῆς ἐλευθερίας, ἡ ὁποία κατακτᾶται διά τῆς ὑπακοῆς εἰς τήν Ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ, τήν Ἀγάπην.

Καί ἐάν οἱ ἀνθρώπινοι θεσμοί φοβῶνται τήν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου, καί δι' αὐτό τήν ἀπεμπολοῦν, τήν ἀγνοοῦν ἢ τήν καταργοῦν, ὁ Θεσμός τῆς Ἐκκλησίας γεννᾷ τοὺς ἐλευθέρους ἐν Πνεύματι ἀνθρώπους. Καί ὅλον συγκροτεῖ τόν Θεσμόν τῆς Ἐκκλησίας τό Πνεῦμα, τό Ὅποῖον «ὅπου θέλει πνεῖ..., ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται καί ποῦ ὑπάγει· οὕτως ἐστὶ καὶ πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Πνεύματος» (Ἰωάν. γ', 8). Καί τό ἀπροσδιόριστον τῆς ἐλευθερίας εἶναι ἡ πέτρα τῆς πίστεως.

Ἡ τοῦ Θεοῦ Σοφία, ἡ Κυρία Θεοτόκος, ἡ Παμμακάριστος καί ἡ Παραμυθία, ὁ Ἅγιος Δημήτριος ὁ Κανάβης, ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ Τροπαιοφόρος τοῦ Διπλοφαναρίου, οἱ Ἅγιοι συνολικῶς τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν δέν εἶναι φύλακες τοῦ νόμου, ἀλλά νομοθέται, κατὰ τόν Ἅγιον Συμεών τόν Νέον Θεολόγον. Ὁ Θεσμός τῆς Ἐκκλησίας εἶναι χαρισματικός καί τά χαρίσματα τῶν Ἀγίων λειτουργοῦν ὡς θεσμοί καθοδηγητικοί διά τό ἐκκλησιαστικόν πλῆρωμα.

Δύναται ἀληθῶς καί ἐμπειρικῶς νά λεχθῇ, ὅτι χαρισματοῦχοι δέν ὑπάρχουν, ἀλλά γίνονται, γεννῶνται διαρκῶς. Δέν τοῖς ἐδόθη χάρισμα ὡς ιδιότης στατική, ἀλλά ὡς εὐλογία, ἡ ὁποία χαρίζεται διαρκῶς. Εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀληθῶς ἐλεύθεροι, διότι συνειδητοποιοῦν τήν ἐσχάτη ἀδυναμίαν τοῦ ἀνθρώπου καί τήν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, ἀποστάλαγμα τῶν ὁποίων ὑπῆρξαν αἱ διατάξεις τοῦ Διατάγματος τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου.

Αὐτοί οἱ ὁποῖοι βλέπουν ὅλους τούς ἄλλους καλούς καί καθάρους καί θεωροῦν τόν ἑαυτόν των «ὑποκάτω τῆς κτίσεως», ἔχουν τήν χάριν τῆς συντριβῆς τοῦ ταπεινοῦ καί ἐξουθενημένου. Δέχονται τά χαρίσματα τῆς ἔσωθεν ἀναπαύσεως καί τοῦ φωτισμοῦ. Δέν θεωροῦν οἰοδῆτι ὡς κατόρθωμα οὔτε ἀξιοποιήσιμον δυνατότητα πρὸς αὔξησιν τοῦ «κύρους» των διά τῆς «ὑποτιμήσεως» τῶν ἄλλων, τοῦ περιορισμοῦ δηλαδή τῆς ἐλευθερίας τοῦ προσώπου. Ἐκπλήσσονται οἱ ἅγιοι ἐκ τῆς ἀφάτου ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καί αὐθορμήτως ἀποδίδουν, ἐπιστρέφουν αὐτήν ἀμέσως εἰς τόν δωρεοδότην. Καί αὐτό καθιστᾷ ἀξίους τούς ἀγίους νά δέχωνται συνεχῶς νέα χαρίσματα, μεγαλύτερα, πάναγνα, πνευματικά, εὐλογοῦντα τά σύμπαντα, ἀληθινά ἐπιτεύγματα. Καί αὐτοί ἐξακολουθοῦν οὐδεμίαν ιδέαν νά ἔχουν δι' ἑαυτούς. Ἐχουν μεγάλην Ἰδέαν διά τόν Θεόν.

Καί μόλις γίνεται γνωστόν, ὅτι ὁ κόσμος τούς τιμᾷ παραξενεύονται, δυσανασχετοῦν, συστέλλονται. Καί φεύγουν εἴτε ὀπισθεν τοῦ παραπετάσματος μιᾶς ἐπιπλάστου μωρίας καί σαλότητος,

εἴτε ἀγνοίας κατ' ἄνθρωπον, δηλαδή ἀληθινῆς ἐλευθερίας. Καί ἡσυχάζουν, διότι ζοῦν, παρακολουθοῦν καί συμβάλλουν εἰς τήν κυκλοφορίαν τοῦ Αἵματος καί τῆς Χάριτος ἐντός τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος.

***

Ἀδελφοί ἐν Κυρίῳ,

Τά ἀνθρώπινα δικαιώματα, ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως εἶναι χαρίσματα, τά ὅποια, «ἅπαξ ἐδόθησαν τοῖς ἀγίοις» (πρβλ. Ἰουδ. 3), κατακτῶνται ὅμως συνεχῶς ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ διαδρομῇ. Καί κατακτῶνται διά τοῦ βιώματος τῆς κοινωνίας ἐν Χριστῷ ἐντός τῆς παναρμονίου συμπαντικῆς λειτουργίας. Ὁμιλοῦμεν ἐπὶ 1700 ἔτη περί ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ Ὁρθόδοξος, ὅμως, Ἐκκλησία ἀνέκαθεν, ἀλλ' ἰδίᾳ κατὰ τοὺς ἐσχάτους τούτους καιροὺς τῶν κοσμογονικῶν ἀλλαγῶν τοῦ παρελθόντος τραγικοῦ αἰῶνος, προβλέπει, διαβλέπει καί μελετᾷ ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς τήν «ἐπικράτησιν ἐν τῷ κόσμῳ τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφοσύνης καί τῆς ἀγάπης μεταξύ τῶν λαῶν καί τήν ἄρσιν τῶν φυλετικῶν καί λοιπῶν διακρίσεων», θά ἀποφανθῇ δέ συγκαλουμένης τῆς Ἀγίας καί Μεγάλης αὐτῆς Συνόδου.

Τά θεῖα δωρήματα ταῦτα βιοῦνται διά τῆς χάριτος ἐντός τῆς Θείας Λειτουργίας, κατὰ τήν ὁποίαν ἀποκαλύπτεται ἡ κοσμογονία. Δέν κατανοεῖται ἀνθρωπίνως τό μέγεθος τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς τοῦ ἀνθρώπου καί τῶν φρονημάτων του, διότι δέν γίνεται σεβαστή ἡ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ, ὁ ἄνθρωπος. Καί ἐάν δέν ἀγαπᾶται ἐνωτικῶς ὁ συνάνθρωπος, δέν ἀγαπᾶται ἀληθῶς ὁ Θεός.

Εἰς τόν ἐπίγειον βίον ἀφελῶς νομίζεται, ὅτι «τά πάντα ρεῖ καί οὐδέν διαμένει καί οὐκ ἔστι δὲς τόν αὐτόν ποταμόν διαβῆναι» (Ἡράκλειτος), ὅτι δηλαδή τά πάντα ἔρχονται καί παρέρχονται καί λησμονοῦνται, καί καλύπτουν τά ἀνθρώπεια λίθοι καί τάφος.

Ὁ Κύριος ἐδώρισε τό μυστήριον τῆς μνήμης ἐν ἐλευθερίᾳ διακηρύττων, ὅτι «οὐδέν [...] συγκεκαλυμμένον ἐστὶν ὃ οὐκ ἀποκαλυ-

φθήσεται» (Λουκ. 16' 2) καί ὅτι τά πάντα καταλήγουν εἰς τήν ἀλήθειαν τῆς ἐλευθερίας ἐν Αὐτῷ καί εἰς τήν αἴσθησιν τῆς δοξολογικῆς εὐγνωμοσύνης «ὑπέρ πάντων ὧν ἴσμεν καί ὧν οὐκ ἴσμεν».

Πέραν τῶν ἐξωτερικῶν διαφορῶν καί ἀποστάσεων, λοιπόν, πέραν τῶν ἐγκοσμίων ἐναλλαγῶν καί ἀπόψεων, πέραν τῆς «λογικῆς» Δύσεως καί Ἀνατολῆς, ἀπό καταβολῆς κόσμου ἔχομεν τήν φανέρωσιν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ὡς ἔκρηξις ἐν σιγῇ διαλύει τό ψεῦδος τῆς ἀπάτης, χαρίζει εἰς ἡμᾶς τήν ἀλήθειαν τῆς ζωῆς, ὡς εὐλογίαν ἐλευθερίας καί ἐνότητος, ὡς πορείαν ἐκπλήξεως ὁδηγουσῶν εἰς τήν ἀτελεύτητον Πορείαν καί πρὸς τό Πάσχα, τό ὁποῖον εἶναι αὐτός ὁ ἴδιος ὁ Θεάνθρωπος. «Οὐ πρέσβυς οὐδέ ἄγγελος, ἀλλ' αὐτός Κύριος ἔσωσεν» (Ἑσ. ξγ' 9) ἡμᾶς ἐν ἐλευθερίᾳ καί ἐπ' ἐλευθερίᾳ. Εἶναι μεθ' ἡμῶν ὅταν ἀναλαμβάνεται, «οὐδαμῶθεν χωριζόμενος, ἀλλά μένων ἀδιάστατος» (κοντάκιον ἑορτῆς Θείας Ἀναλήψεως). Συμπαραστέκεται, ὅταν φαινομενικῶς ἐγκαταλείπη τόν ἄνθρωπον. Καί χαρίζει, τέλος, τήν βεβαιότητα, ὅτι εἶναι πάντοτε παρῶν, φανερῶν τήν δόξαν Του ἐν τῇ ἀγάπῃ καί ἐν τῇ κενώσει, παρουσιαζόμενος εἰκονογραφικῶς ὡς Βασιλεὺς τῆς δόξης ἐν τῇ Ἀναστάσει, ἐλευθερῶν ἐκ τῶν καταχθονίων τόν Ἀδάμ καί τήν Εὐάν, τόν ἄνθρωπον, ἀλλά καί κρεμᾶμενος γαληνίως ἐπὶ ξύλου Σταυροῦ, ἐν ἐσχάτῃ ταπεινώσει.

***

«Μέγας εἶ Κύριε καί θαυμαστά τά ἔργα Σου καί οὐδεὶς λόγος ἐξαρκέσει πρὸς ὕμνος τῶν θαυμασίων Σου»· ἄλλωστε «ὕμνος ἅπας ἡττᾶται, συνεκτείνεσθαι σπεύδων τῷ πλήθει τῶν πολλῶν οἰκτιρμῶν» τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ ἡμετέρα Μετριότης καί οἱ ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀδελφοί καί συλλειτουργοί ἐν Κυρίῳ, ἰστάμενοι μετὰ τῶν Μυροφόρων Γυναικῶν ἔμπροσθεν τοῦ «κενοῦ μνημείου» θεωροῦμεν, ὅτι «ἀποκεκύλισται ὁ λίθος» καί θεωροῦμεν ἐν ἐκστάσει καί ἐν τρόμῳ Ἀναστάντα τόν Κύριον, θάνατῳ θάνατον πατήσαντα καί ἐλευθερώσαντα ἡμᾶς ἐκ τῶν δεσμῶν τοῦ σαρκίου καί τοῦ παμφάγου ἄδου καί ζωὴν χαρισάμενον.

Μέ ἀφορμήν τήν ἀνάμνησιν, λοιπόν, τοῦ γεγονότος τῆς παροχῆς εἰς τοὺς χριστιανούς τοῦ δικαιώματος τῆς ἐλευθερίας τῆς πίστεως καί τῆς λατρείας των, ἀπό τοῦ Ἱεροῦ τούτου Κέντρου τῆς Ὁρθοδοξίας, τοῦ ἐν δουλείᾳ κατ' ἄνθρωπον διακονήσαντος τήν ἀληθῆ ἐλευθερίαν ἐν Χριστῷ τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, ἐκφράζομεν τόν μόνιμον ἔντονον προβληματισμόν, τήν ἀγωνίαν καί τήν διαμαρτυρίαν αὐτοῦ διά τὰς συνεχιζομένας διώξεις ἀπανταχοῦ τῆς γῆς, ἰδίᾳ ἐσχάτως πρός τοὺς χριστιανικούς πληθυσμούς τῆς γεωγραφικῆς περιοχῆς τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, αἱ ὁποῖαι ἐκφράζονται μέ συχνάς δολοφονίας, ἀπαγωγάς, διώξεις καί ἀπειλὰς ἐναντίον των, μέ ἀποκορύφωμα τήν ἀπαγωγὴν τῶν δύο ἀγνοουμένων εἰσέτι ἀδελφῶν Ἱεραρχῶν, τοῦ ἐκλεκτοῦ καί γνωστοῦ διά τήν πνευματικότητα καί τό σημαντικόν ἐκκλησιαστικόν, κοινωνικόν καί ἐκπαιδευτικόν ἔργον τοῦ Ἱερωτάτου Μητροπολίτου Χαλεπίου καί Ἀλεξανδρέττας κυρίου Παύλου καί τοῦ Συροϊακωβίτου Μητροπολίτου Χαλεπίου Ἰωάννου - Ἱμπραχίμ.

Συμμεριζόμεθα καί συμμετέχομεν εἰς τόν πόνον, τήν θλίψιν καί τὰς δυσκολίας, τὰς ὁποίας ἀντιμετωπίζουν οἱ χριστιανοί ἐν τῇ Μέσῃ Ἀνατολῇ καί ἐν Αἰγύπτῳ, καί ἰδιαιτέρως εἰς τό παλαίφατον καί πρεσβυγενές Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας, καί μακράν πάσης πολιτικῆς τοποθετήσεως καταδικάζομεν ἀπεριφράστως ἅπαξ ἔτι τήν χρῆσιν πάσης μορφῆς βίας ἐναντίον των, ποιοῦντες ἐκκλησίαν πρός τοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς εἰς σεβασμόν τῶν στοιχειωδῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς, τῆς ἀξιοπρεπείας, τῆς περιουσίας, γνωρίζοντες καί ἐπαινοῦντες τό φιλήσυχον καί εἰρηνικόν αὐτῶν καί τήν μόνιμον καί σταθεράν προσπάθειαν ἵνα μείνουν μακράν πάσης τραραχῆς καί διαμάχης.

Ἐκφράζομεν τήν ἀγωνίαν ἡμῶν ὡς Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διότι χίλια ἑπτακόσια ἔτη μετά τήν ἔκδοσιν τοῦ Διατάγματος τῶν Μεδιολάνων οἱ ἄνθρωποι διώκονται διά τήν πίστιν καί τήν θρησκείαν καί τὰς συνειδησιακὰς ἐπιλογὰς αὐτῶν.

Τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον οὐδέποτε θά παύσῃ διά τῶν

εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ πνευματικῶν μέσων καὶ τῆς ἀληθείας νά στηρίξῃ τὰς προσπάθειάς δι' εἰρηνικόν διάλογον μεταξύ τῶν διαφόρων θρησκειῶν, τὴν εἰρηνικὴν ἐπίλυσιν κάθε διαφορᾶς καὶ τὴν ἐπικράτησιν κλίματος ἀνοχῆς, καταλλαγῆς καὶ συνεργασίας μεταξύ τῶν ἀνθρώπων κάθε θρησκείας καὶ ἐθνικῆς καταγωγῆς.

Καταδικάζοντες ὡς ἀντίθετον πρὸς τὴν θρησκείαν κάθε μορφὴν βίας, κηρύσσομεν ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὅτι μέγα ὡς ἀληθῶς «τό τῆς εὐσεβείας μυστήριον· Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν Πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ ἀνελήφθη ἐν δόξῃ» (Α' Τιμ. γ', 16), κυβερνᾷ τὸν κόσμον καὶ τὰ τοῦ κόσμου κατὰ τὰς ἀνεξιχνιάστους βουλὰς καὶ τὰ κρίματα Αὐτοῦ καὶ πάλιν ἔρχεται ἐν δόξῃ ὡς δίκαιος Κριτὴς κρίναι τὰ σύμπαντα.

Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τό κράτος καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις καὶ ἡ βασιλεία εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν».

Διάπυρος πρὸς Θεόν εὐχέτης

† Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ